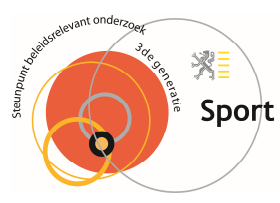

FACTSHEET 1 | De meerwaarde van intersectoraal samenwerken rond sport: lessen vanuit de case buurtsport.

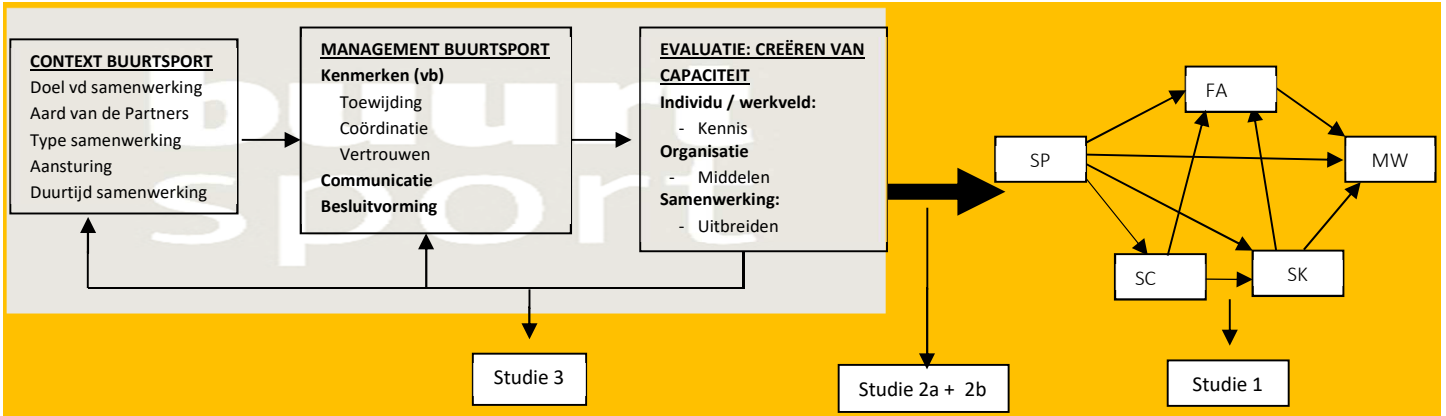
Onderzoeksproject
Onderzoekers Drs. Mathieu Marlier, Prof. Dr. Greet Cardon, Prof. Dr. Ilse De Bourdeaudhuij, Prof. Dr. Annick Willem
Contact & info Onderzoeksgroep Sportmanagement, Universiteit Gent
 mathieu.marlier@ugent.be

1. Verantwoording van het thema

Het bereiken van niet-sporters, in het bijzonder de etnisch culturele minderheden en kansarme doelgroepen, is een multidimensionaal en intersectorale uitdaging dat een geïntegreerde aanpak vereist. Onderzoek toont aan dat veelgebruikte sportpromotie-initiatieven, die vaak uni-sectoraal georganiseerd worden, als sportkampen en sportevents, amper de doelgroepen bereiken die nog niet sporten (Vail 2007). Ook sportclubs bereiken deze doelgroepen onvoldoende. Daartegenover zien we dat verschillende gezondheids- en sociale organisaties juist sport gebruiken als een aantrekkingspool voor kwetsbare doelgroepen met het doel om de fysieke fitheid, het mentaal welzijn en de sociale cohesie te verbeteren (Schulenkorf 2015). Dit leidt tot een paradox: enerzijds ondervindt de sportsector veel moeite om deze kansarme groepen te bereiken en anderzijds wordt sport juist ingezet om diezelfde groepen te bereiken. Een goede samenwerking tussen sportclubs, sportdiensten, scholen, buurtwerking, sociale diensten, gezondheidsdiensten, ontmoetingscentra en diverse andere organisaties dringt zich op. Sterker nog, intersectoraal samenwerken is noodzakelijk om niet-sporters, etnisch culturele minderheden en kansengroepen te bereiken en te laten doorstromen naar diverse sportactiviteiten (Skinner and Zakus 2008). Er is echter nog weinig kennis over hoe er in een sportcontext beter kan samengewerkt worden met deze partners. Het hoofddoel van dit hoofdstuk is het leveren van kennis rond intersectoraal samenwerken om Sport voor Allen initiatieven effectiever te promoten. Als case werd buurtsport gekozen, omdat bij buurtsport zowel met actoren binnen (vb. sportclubs, sportdienst) als buiten de sportsector (vb. wijkgezondheidscentra, jeugdverenigingen, cultuurcentra, OCMW, scholen) nauw samengewerkt wordt. Hiertoe werden drie studies ondernomen.

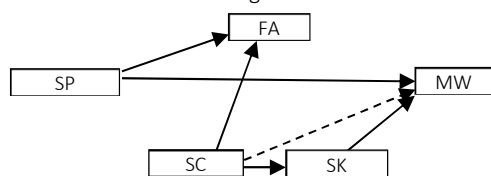
2. Onderzoeksmethode

Studie 1 gaat na hoe sportparticipatie zich verhoudt tot sociale cohesie (maat voor vertrouwen in de mensen van de buurt), sociaal kapitaal (maat voor vertrouwen in de mens in het algemeen), fysieke activiteit (zowel actief transport, als tijdens huishoudstaken, tijdens werk, tijdens de vrije tijd), en mentaal welzijn. Studie 2a onderzoekt of er in buurtsportwijken in Antwerpen meer gesport wordt en of dit een gevolg heeft voor de sociale cohesie, het sociaal kapitaal, de fysieke activiteit en het mentaal welzijn. Studie 2b bestudeert welke processen aan de basis liggen van deze resultaten. Tenslotte gaat studie 3 na wat de succesfactoren en valkuilen zijn van de samenwerkingsverbanden bij buurtsport in zes centrumsteden van Vlaanderen. Voor studie 1 en studie 2a werd een cross sectionele studie uitgevoerd in 9 kansarme wijken in Antwerpen: vijf wijken met een buurtsportwerking (=buurtsportwijken) en vier wijken zonder buurtsportwerking (=controlewijken), die een vergelijkbaar socio-economisch profiel hadden. In elke wijk werden 200 volwassenen (18 tot 56 jaar) ad random geselecteerd en bij hun thuis bezocht om vragenlijsten in te vullen over demografische gegevens, sportparticipatie (SP), fysieke activiteit (FA), sociale cohesie (SC), sociaal kapitaal (SK) en mentaal welzijn. In totaal namen 414 volwassenen deel aan de studie. Studie 2b onderzocht in Antwerpen twee wijken waar buurtsport gestart was in 1998, twee wijken waar buurtsport gestart was in 2008 en twee controlewijken zonder buurtsport. In deze wijken en op het stedelijk niveau werden in totaal 52 interviews afgenomen met stakeholders uit buurtsport, sport-, sociale, gezondheids-, cultuur- en jeugdorganisaties. Voor studie 3 werden de succesfactoren van intersectoraal samenwerken onderzocht in vijf andere steden (Roesselare, Gent, Leuven, Hasselt en Brussel). In totaal werden 42 interviews afgenomen met de belangrijkste stakeholders van buurtsport

Figuur 1: Overzicht van de studies van dit onderzoeksproject. SP=Sport, SC= Sociale Cohesie, SK= Sociaal Kapitaal, FA = fysieke activiteit, MW = mentaal welzijn

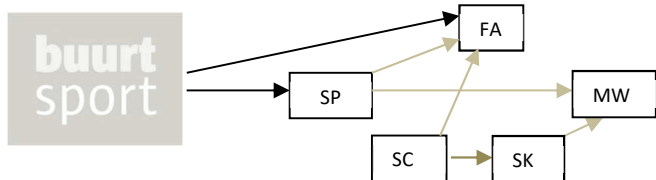
Voor studie 1 werd een structural equation modelling (SEM) analyse gebruikt om de verbanden tussen sportparticipatie, sociale cohesie, sociaal kapitaal, fysieke activiteit en mentaal welzijn te onderzoeken. Zes van de tien verwachte relaties werden aangetoond (zie figuur 2). De resultaten geven weer dat mensen die meer sporten zich beter in hun vel voelen. Voor mensen die fysiek actiever zijn, kon deze relatie niet gevonden worden. Verrassend is dat personen die meer sporten over geen hogere sociale cohesie of sociaal kapitaal beschikken. Wanneer we echter de sociale context waarin gesport wordt in rekening brengen, zien we dat mensen die samen sporten wel een hogere sociale cohesie en sociaal kapitaal vertonen. Wat sociaal kapitaal betreft, stellen we vast dat volwassenen met een hoger sociaal kapitaal, een hoger mentaal welzijn hebben. Het verband tussen sociaal kapitaal en mentaal welzijn was het sterkste van alle gemeten variabelen. Verder is een betere sociale cohesie in de buurt gelinkt met een hogere fysieke activiteit en kon de link tussen sociale cohesie en mentaal welzijn in de studie enkel onrechtstreeks waargenomen worden.

Figuur 2. Significante Relaties tussen sport (SP), sociale cohesie (SC), sociaal kapitaal (SK), fysieke activiteit (FA) en mentaal welzijn (MW)

→ Significante relatie
 - - - Indirect significante relatie

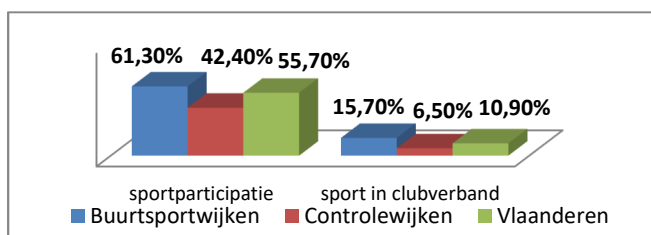
Voor studie 2a werden multilevel analyses gebruikt om te onderzoeken of inwoners van buurtsportwijken meer sporten, fysiek actiever zijn, een hogere sociale cohesie, sociaal kapitaal en mentaal welzijn hebben dan inwoners van controlewijken. Resultaten tonen aan dat in buurtsportwijken meer en langer wordt gesport dan in controlewijken. Ook de fysieke activiteit van inwoners van buurtsportwijken is significant hoger dan die van de controlewijken. Er werd geen verschil gevonden tussen buurtsport – en controlewijken voor sociaal kapitaal en mentaal welzijn (zie figuur 3).

Figuur 3. Overzicht van de significante relaties van buurtsport met de 'outcome'-variabelen

→ Sign verbanden tussen buurtsport en de 'outcome'-variabelen
 → Significante verbanden tussen 'outcome'-variabelen

Figuur 4 geeft deze verschillen voor sportparticipatie en clubverband grafisch weer tussen inwoners van buurtsportwijken, controlewijken en het gemiddelde van Vlaanderen. Zoals verwacht sporten ook etnisch culturele minderheden en kwetsbare doelgroepen meer en

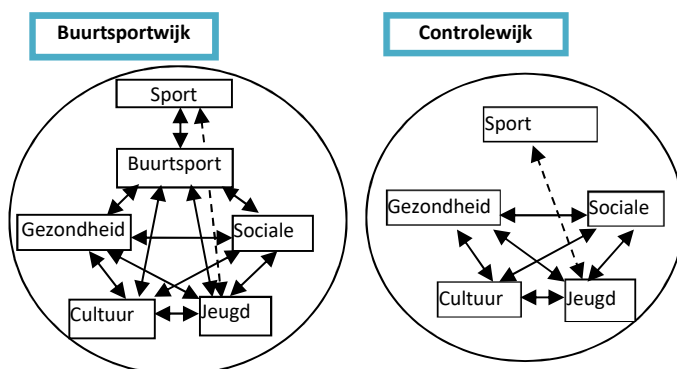
Figuur 4. Relatie sportparticipatie voor volwassenen in buurtsportwijken, controlewijken en in Vlaanderen

Studie 2 b had als doel dit verschil te verklaren. Het succes van buurtsport Antwerpen is in hoofdzaak toe te schrijven aan drie factoren die allen aan elkaar gelinkt zijn:

Ten eerste, de buurtsportmedewerkers vertrekken vanuit de aanwezige capaciteiten van de buurt. Ze kennen hun buurt en de sportnoden en sportwensen van de inwoners in de buurt. Doordat ze de verschillende sportclubs, verschillende gezondheids-, sociale, jeugd-, cultuurorganisaties en de scholen kennen, kunnen ze versterkend werken voor deze organisaties in de buurt. Het eigen aanbod dat ze organiseren, is aanvullend aan het bestaande.

Ten tweede, buurtsport vormt een brug tussen sportorganisaties enerzijds en sociale, gezondheids-, cultuur- en jeugdorganisaties anderzijds (zie figuur 5). In wijken waar buurtsport niet aanwezig is, zagen we dat deze verschillende organisaties minder samenwerkten met sport, omdat de doorsnee sportorganisaties minder bewust zijn van de diversiteit aan drempels die kansarmen en etnisch culturele minderheden ervaren om tot sport te komen. Omgekeerd hebben de andere organisaties niet de nodige sportkennis en ervaring om bepaalde sportactiviteiten te organiseren. Buurtsport vult op deze manier een hiaat in het sportlandschap door deze organisaties te verbinden zodat ze complementaire vaardigheden en middelen met elkaar kunnen delen.

Ten derde, buurtsport werkt zowel samen op stedelijk als op buurtniveau en organiseert zowel versterkend als aanvullende activiteiten, waardoor ze voor verschillende organisaties een meerwaarde kunnen bieden. Dankzij deze geïntegreerde strategie betekent buurtsport een meerwaarde op diverse niveaus en op verschillende vlakken.

Figuur 5. Schematische voorstelling van samenwerkingsverbanden in buurtsport – en controlewijken tussen sportorganisaties, en gezondheids-, cultuur-, jeugd- en sociale organisaties

Voor studie 3 is het nodig te verstaan dat Buurtsport geënt is op de 'community capacity building' methodiek. Dit is een methodiek die op drie niveaus (zowel op individueel, organisatorisch als op samenwerkingsniveau) de capaciteiten van de organisaties in de buurt wil verhogen. Uit de analyses van de diepte-interviews in de verschillende steden werden 13 succesfactoren geïdentificeerd van intersectorale samenwerkingsverbanden die capaciteit creëerden op de verschillende niveaus. De analyses van de interviews geven weer dat om meer kennis te delen tussen de medewerkers in de samenwerking, organisaties het proces moeten evalueren van hun gemeenschappelijke activiteiten, en vertrouwen moeten hebben in elkaar. Dit vertrouwen kan gestimuleerd worden door het hebben van een open houding ten opzichte van partners, te waken over de duidelijkheid van taken en afspraken in de samenwerking, te zoeken naar de manieren waarop de eigen organisatie een meerwaarde kan zijn voor de partners en in te zien dat er niet onmiddellijk resultaten verwacht mogen worden, maar dat het creëren van vertrouwen en het delen van kennis tijd vergen.

Om meer middelen en steun te verkrijgen, is het van belang om wederzijdse verbondenheid te creëren met de partners en steun te verkrijgen bij de beleidsmakers. Deze beleidsmakers kunnen positief

beïnvloed worden door middel van getuigenissen van partners die openlijk de meerwaarde aangeven van de samenwerking en door meetbare resultaten die objectief de waarde van de eigen organisatie aantonen.

Om het netwerk te versterken en uit te breiden moet de organisatie zorgen dat ze beschikt over unieke expertises die verenigbaar en complementair zijn met de expertises van andere organisaties, diversifieert in het eigen aanbod zodat ze verschillende aanknopingspunten heeft met andere organisaties en andere organisaties overtuigt van de meerwaarde van de samenwerking over de tijd heen.

3. Belangrijkste conclusies

- Uit de resultaten van de eerste studie volgt dat lokale sportinitiatieven een hefboom kunnen zijn om duurzaam te sporten, wat een rechtstreeks effect heeft op de fysieke activiteit en het mentaal welzijn. Gelijktijdig kunnen deze initiatieven de sociale cohesie in de buurt verbeteren, wat een rechtstreekse invloed heeft op een hogere fysieke activiteit en sociaal kapitaal, wat op zijn beurt dan weer leidt tot een hoger mentaal welzijn.
- Resultaten uit studie 2a wijzen uit dat meer mensen, langer sporten in buurtsportwijken dan in controlewijken met een gelijkaardig socio-economisch profiel. Dit was ook zo voor kwetsbare doelgroepen als etnisch culturele minderheden en lagere sociale klassen. Verder was er een hogere fysieke activiteit en werd er meer in georganiseerd clubverband gesport in buurtsportwijken.
- Analyses van de interviews van studie 2b gaven aan dat buurtsport een hiaat vult in het sportlandschap door een brug te vormen tussen sportorganisaties enerzijds en sociale, gezondheids-, cultuur-, en jeugdorganisaties anderzijds.
- De intersectorale samenwerkingsverbanden zorgden ervoor dat meer kennis, vaardigheden en middelen konden gedeeld worden tussen de verschillende organisaties oa. voor het bereiken van niet-sporters. In studie 3 werden 13 succesfactoren geïdentificeerd die deze samenwerkingsverbanden bevorderden.

4. Aanbevelingen voor beleid en veld

Drie beleidsaanbevelingen volgen uit de resultaten van deze studies:

1. Het beleid moet samenwerkingsverbanden aanmoedigen en ondersteunen tussen sport-, gezondheids-, cultuur-, jeugd- en sociale organisaties zowel op gemeenschaps-, gemeentelijk en buurtniveau. Het verbinden van deze organisaties zorgt ervoor dat meer kennis, vaardigheden en middelen met elkaar kunnen gedeeld worden wat het mogelijk maakt om niet-sporters te bereiken. Deze samenwerkingsverbanden zijn een voorwaarde om Sport voor Allen doelstellingen te bereiken.
2. Het beleid moet meer inzetten op intersectorale initiatieven als buurtsport. Doordat buurtsport vertrekt vanuit de noden en de wensen van inwoners en organisaties in de buurt vormt buurtsport een alternatief voor de sportpromotie-initiatieven, die veelal op een top-down manier gepromoot worden
3. Er is draagvlak en een gemeenschappelijke investering nodig van de sport-, de gezondheids-, cultuur-, jeugd- en sociale sector om een uitgebreidere buurtsportwerking te organiseren en te laten slagen in Vlaanderen.

Vijf aanbevelingen voor het veld inzake intersectorale samenwerkingsverbanden en buurtsport volgen uit deze studies:

1. Er is een organisatie, persoon of manier nodig waardoor sport-, gezondheids-, cultuur-, jeugd en sociale organisaties in contact moeten komen en elkaar kunnen versterken. Deze persoon of instantie zou het mandaat moeten krijgen om intersectorale relaties te versterken.
2. Samenwerkingsverbanden hebben tijd nodig om effectief te kunnen zijn. Dit komt omdat er tijd nodig is om vertrouwen op te bouwen. Het is pas als dit vertrouwen aanwezig is dat er tastbare resultaten kunnen bereikt worden. Literatuur geeft aan dat drie tot vijf jaar nodig is alvorens samenwerkingsverbanden hun meerwaarde in resultaten kunnen omzetten.
3. Sportclubs die ontstaan voor kwetsbare doelgroepen moeten meer financieel, organisatorisch en cultureel ondersteund worden.
4. Sportorganisaties kunnen sociale werkers aannemen om hun team te diversifiëren. Op deze manier zijn er ook mensen die de drempels van kansengroepen om tot sporten te komen beter verstaan. Sociale, gezondheids-, en andere organisaties kunnen omgekeerd ook medewerkers met een sportdiploma aanwerven om hen in de nodige sportkennis te voorzien.
5. Meer kennisverspreiding is nodig rond intersectoraal samenwerken. Een workshop en interactieve 'collaboration game' zijn gemaakt in functie van dit werkpakket. De overheid moet het valoriseren van deze kennisverspreiding ondersteunen.

5. Referentielijst

- Schulenkorf, N. (2015). Sport-for-development:: An integrated literature review. *Journal of Sport Management*, 29(4), 12.
- Skinner, J., & Zakus, D. H. (2008). Development through Sport: Building Social Capital in Disadvantaged Communities. *Sport Management Review*, 11, 253-275.
- Vail, S. E. (2007). Community development and sport participation. *Journal of Sport Management*, 21(4), 571-596.

COLOFON

Voor meer informatie over deze fact sheet, kan u contact opnemen met de auteurs via mathieu.marlier@ugent.be; annick.willem@ugent.be

Deze fact sheet maakt deel uit van een studie die werd uitgevoerd in het kader van het Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Sport met steun van de Vlaamse overheid. Het Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Sport is een samenwerkingsverband tussen de KU Leuven, de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel.

De conclusies van deze publicatie vertolken enkel de visie van de auteurs en niet noodzakelijk de visie van de opdrachtgever.

© 2016 Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Sport

Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Sport
Pa. Vakgroep SBMA - Vrije Universiteit Brussel
Pleinlaan, 2; 1050 Brussel

Deze publicatie is beschikbaar via www.steunpuntsport.be